

Cosmopolites de saló

IMATGE BASADA EN EL RELAT 'ALÍ BABÀ I ELS QUARANTA LLADRES'. MAXFIELD PARRISH

MARINA PORRAS

Qualsevol narrador amb pretensions aspira a ser Xahrazad, la princesa de *Les mil i una nits* que mantenia el sultà

despert nit rere nit per escoltar el seu relat. Énard pretén fer el mateix amb aquesta novel·la: embruixar el lector explicant com "l'existència és un somni d'opiòman", i en aquest somni narrar les mil i una meravelles d'Orient. La novel·la hauria de funcionar perquè Énard és un gran escriptor: la prosa és exuberant sense caure en cursileries, sap enllaçar històries interessants amb elegància i és un bon creador d'imatges. Énard és un erudit amb talent, conscient que té la rara habilitat d'encisar el lector. El plantejament és immillorable, però tot queda en bones intencions. I tothom sap que de bones intencions l'infern n'és ple. A l'infern de la literatura podríem dir que hi tenen un lloc destacat les males novel·les dels bons escriptors, com és el cas de *Brúixola*.

Aquesta és la història de Franz Ritter, un musicòleg austríac que en una nit d'insomni recorda la seva vida a partir de la relació amb el

seu gran amor, la Sarah, una acadèmica orientalista molt reconeguda i força pedant, que aspira al cosmopolitisme universal i que dedica el seu estudi a demostrar "que Orient i Occident sempre han estat barrejats, presents l'un en l'altre". Amb aquesta filosofia universalista i un esperit aventurer que evoca els exploradors del segle XIX, Ritter recorda les seves experiències a Istanbul, Damasc, Palmira i Teheran, sempre sota l'amorament gairebé místic amb aquesta noia. *Brúixola* és la història d'un home malalt que narrat la seva vida des del llit intenta lluitar contra el temps i la mort amb l'escriptura, una clara referència a *Les mil i una nits* però també a la recerca proustiana, reforçant la idea central de l'obra: no hi ha tradicions diferents sinó una gran xarxa de relacions interculturals.

Disquisicions infinites

Però el que comença com una gran història d'amor entre Franz i Sarah, que alhora vol ser una història d'amor amb Orient, s'acaba convertint en un text assagístic on la narració del protagonista desapareix devorada per una tesi doctoral amb pretensions literàries. La llàstima

d'aquest canvi de gènere és que Énard havia aconseguit atrapar el lector amb la història de Franz, i es veu frustrat cada vegada que la narració d'algun episodi ràpidament gira cap a disquisicions infinites. Énard ha volgut fer un assaig dins la novel·la i introduir les històries de molts personatges (literats, historiadors, músics, exploradors) que s'han endinsat en l'orientalisme i s'hi han meravellat. No és que aquestes històries no siguin interessants: simplement són excessives i acaben esborrant la novel·la. A més, aquest canvi de gènere implica una trampa de l'autor, que s'amaga rere la veu del seu personatge per vendre les seves idees com a resultats d'una recerca científica.

No podem oblidar que aquesta obra ha rebut un Goncourt, el premi literari més prestigiós de França. No entrarem en el debat de la política i els premis, però no és anecdòtic que França, un dels estàndards de la cultura europea, premiï avui un llibre que parla dels prejudicis i la incomprensió occidental cap a Orient. Se'ns fa molt difícil no fer una metàfora del protagonista amb l'Europa d'avui: Ritter pateix una malaltia degenerativa i des del seu pis a Viena es lamenta de tots els mals de la seva societat mentre va degenerant lentament. Europa podria ser aquest musicòleg que mentre va morint declama a favor de la tolerància i la comprensió, "d'incloure l'altre en el jo". Expressions com "el terrorífic nacionalisme dels cadàvers" o "la violència de les identitats imposades" són les que Énard fa servir per descriure el menyspreu que pateix Orient, segons l'autor, en un món on "la construcció cosmopolita del món ja no es fa en el marc de l'intercanvi de l'amor i el pensament, sinó en el de l'intercanvi de la violència i els objectes manufacturats". Les cites serien interminables, i totes ens traslladen a un universalisme de claustre universitari que té el seu millor altaveu en els acadèmics europeus. Tot per acabar amb la conclusió de sempre: que la realitat és molt complexa. Un descobriment que, francament, no sé si mereix un Goncourt. ♦♦

BRÚIXOLA
MATHIAS ÉNARD
EMPÚRIES / LITERATURA
RANDOM HOUSE
TRADUCCIÓ DE JORDI MARTÍN LLORET
428 PÀG. / 22,90 €

L'ESCUMA DE LES LLETRES

LLUÍS A. BAULENAS

La lectura és revolucionària

La col·lega i amiga Maria Barbal signava en aquest diari dimecres un article molt interessant titulat "Llicència per escriure". Hi parlava de la seva iniciació a la lectura i com després aquest fet va influir en la seva decisió de fer-se escriptora. I, més o menys, es planya de la tendència a minimitzar la presència de la literatura en els programes escolars de batxillerat. Explicava la seva experiència com a estudiant: professors apassionats que transmeten aquesta passió per la literatura i els seus valors. I com a resultat, el tant per cent d'estudiants on florirà aquesta llavor. Barbal, que també va ser professora de literatura, insistia d'una banda en la bondat d'aquesta passió i, de l'altra, en el fet que hi ha temes universals que, sense por d'equivocar-te, per poc bé que ho facis, captivaran els alumnes i augmentaran la probabilitat que acabin sent lectors. Aquests temes estan relacionats amb els sentiments: amor, odi, amistat, enveja... Té raó, però avui dia, en una dosi o altra, en un suport físic o altre, tot això ho poden adquirir massivament sense necessitat de llegir.

Una oferta irrefutable

Per això jo hi afegiria un element que a mi em sembla clau i que, ara per ara, és l'únic que manté la lectura (tant si és en paper com en format electrònic) un punt per damunt de tots els altres dispositius ultramoderns: per sofisticats que siguin no donen el que dona la simplicitat del llibre, que és la privacitat i la profunditat en la pròpia interpretació del que hem llegit. Ara per ara, no es pot compartir l'acte de lectura, tal com es pot fer amb un videojoc, una pel·lícula o una obra de teatre. La informació la processeu tu, tot sol. I amb la teva opinió, pròpia i intransferible, ja et pots enfrontar al món. Una pel·lícula, per exemple, ofereix la possibilitat de ser vista "alhora" per una audiència i dona molt menys marge a la imaginació de l'espectador. Com a experiència, si més no, ja és diferent de la lectura, que és una acció estrictament privada i que demana una despesa gran d'imaginació. A més de la passió per la literatura, els professors també haurien de comunicar als adolescents la passió per l'oferta d'independència personal, de diferenciació, que comporta la lectura. ♦♦

L'APARADOR

ARA

FICCIO

Los últimos días de...
ELVIRA NAVARRO
Random House

Autora de novel·les com *El sur* (1985), Adelaida García Morales va anar desapareixent de l'escena pública. Poc abans de morir el 2014 es va presentar a la delegació d'Igualtat demanant 50 euros. Elvira Navarro reconstrueix els últims moments de la misteriosa figura.

NO-FICCIO

Llegendes de boletaires
J. CANTAVELLA
Ediciones B

En pocs indrets del món es pot veure la dèria que tenen els catalans pels bolets. El novel·lista Jordi Cantavella ha recollit un munt d'anècdotes i llegendes relacionades amb els boletaires que recorren gran part de la geografia catalana. N'hi ha de divertides, però també de dramàtiques.

POESIA

Obagues i solanes
JOAN TOMÀS
El Gall Editor

"Si l'astre escup / un glop roent / d'argent i runa", escriu Joan Tomàs Martínez Grimalt en un dels poemes d'*Obagues i solanes*, que arriba set anys després del seu últim poemari, *Proètica dels plaers*. El present recull conté versos d'una gran força i eufonia, on predomina l'art menor i directe.